

เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมเนาะ ธรรมะ.. ธรรมะเป็นกระแส เวลาเราพูดธรรมะอย่างนี้ คือการฟังธรรม.. ฟังธรรมไป เวลาเราอยู่บ้านเราคุยกันทั้งวันเลย นี่เป็นฟังธรรมใหม่ เวลาเราคุยกัน เราคุยกันเพื่อสื่อสารภาษา การฟังธรรมก็สื่อออกมาจากเสียงนี้แหละ แต่มันมีคุณธรรม.. มันมีข้อเท็จจริงออกมาจากเสียงนั้น..

เสียงนะ ! เสียงก็คือเสียง เสียงลมพัด เสียงใบไม้ไหว เสียงต่างๆ ก็คือเสียง แต่คุณธรรมนี้มันออกมากับเสียง เห็นไหม ตั้งใจฟังธรรม.. ถ้าธรรมนี้มันสะท้อนหัวใจนะ ! มันสะท้อนหัวใจ.. ถ้ามีการสะท้อนหัวใจนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน

“ภิกษุทั้งหลาย.. เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด ! เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด”

ความประมาทเล็กน้อย ความไวเนื้อเชื่อใจ ความนอนใจของเรา เห็นไหม ทำให้ชีวิตเรานี้ด้อยค่า เราทำบุญกุศลกันอยู่นี้ เราทำบุญกุศลเพื่ออะไร.. เราทำบุญกุศลเพื่อเรา นะ นี่การเกิดเป็นมนุษย์สมัยนี้มีคุณค่ามาก คุณติเวลาโลกเขาเกิดกัน เห็นไหม โลกเขาเกิดกันตั้งแต่ในวิภวภูต ต้องเกิดแน่นอน ! จิตต้องเกิดแน่นอน ! จิตไม่มีการเว้นวรรค คุณติเวลาอากาศมันพัดไป นี่ลมพายุมันจะหมดไปได้ไหม อีกรี่ร้อยก็พันปีมันก็จะอยู่ของมัน อย่างนี้ เพราะมันมีเหตุมีผลของมัน

จิตของคน ! มันมีพลังงานของมัน มันมีวิชา.. มันมีมารครอบคลุมนอยู่ มันต้องไปตามเวรตามกรรมอันนั้น ! มันเป็นไปตามเวรตามกรรม มันถึงเวียนตายเวียนเกิด แล้วเรามาเกิดเป็นมนุษย์ในปัจจุบันนี้ เห็นไหม เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วพบพุทธศาสนา.. พุทธศาสนาสอนถึงตัวมัน ! สอนถึงปฏิสนธิจิต ! สอนถึงตัวจิตที่ตัวเกิดตัวตายนี้ !

เราทำบุญกุศลเพื่อชีวิตเรา.. ถ้าเราทำบุญกุศลเพราะเราต้องการคุณงามความดี เราต้องการทุกๆ อย่าง.. ถ้าเรามีสตินะ ! แต่เวลาเราทุกข์ยากขึ้นมา เห็นไหม ก็ว่า “นี่เราทำดีขนาดนี้.. ไม่ได้ดี ! เราทำสิ่งใดไม่ได้ตามความปรารถนาเลย”

ถ้าเราทำสิ่งใดแล้วไม่สมความปรารถนาเลย แล้วสมความปรารถนาก็สมความปรารถนาเรื่องอะไรล่ะ... เราปรารถนาเรื่องอะไร.. เราปรารถนาแต่สิ่งที่กิเลสตัณหา ความทะยานอยากมันแสวงหา เราต้องการตามกิเลสตัณหาความทะยานอยาก เราไม่ได้ต้องการตามธรรมไง !

เวลาฟังธรรมนะ “สุขใด.. เท่ากับจิตสงบไม่มี ! สุขใด.. เท่ากับหัวใจมันมีความสุขของมัน มันมีความสงบสงัดของมันนี่ไม่มี !”

เรารู้จักตรงนี้ใหม่ล่ะ.. เราไม่รู้จักสุขนี่นะ เวลาเข้าไปถึงหัวใจของตัวเองก็กลัวดี เวลาไปภาวนาแล้วมันก็กลัวทุกๆ อย่างเลย จะเข้าหาตัวเองก็ไม่กล้าเข้าหาตัวเอง จะเข้าหาข้อมูลแท้ใจ จะเข้าสู่หัวใจของเราเรายังทำของเราไม่ได้ เห็นไหม

เวลาทำเราอาศัยพึ่งแต่สิ่งภายนอก เวลาเราอยู่ในสังคม เราต้องการให้สังคมนี้น่าร่วมเย็นเป็นสุข เราอยากให้สังคมนี้น่าดีก่อน แล้วเราจะมีความสุขในสังคมนั้น เราอยู่ในบ้านในเรือนของเรานี้ ถ้าบ้านข้างเรือนเคียงเราเป็นคนดี บ้านข้างเรือนเคียงเราเป็นคนพูดจาอาศัยเข้าใจกัน อย่างนี้เราจะมีสุขมากเลย !

เรามีความสุขนะถ้าบ้านข้างเรือนเคียงเรานี้พูดกันรู้เรื่อง เราอยู่กันด้วยความร่วมเย็นเป็นสุข นี่เป็นสุขทั้งนั้นเลย เห็นไหม เราอาศัยแต่สิ่งภายนอกไป เวลาความคิดล่ะ..

เวลาความคิดนี้เห็นไหม หัวใจมันจะอาศัยความคิดเพื่อแสดงออก ! หัวใจคือตัวพลังงานนะ เวลาเราไม่คิด เรามีความรู้สึกเฉยๆ คือพลังงานเฉยๆ นี่มันอยู่ที่ไหนล่ะ.. เวลาเราคิดขึ้นมา นี่เรารู้แล้วว่าเราคิดอย่างนั้น เราคิดอย่างนี้.. เรามีความทุกข์อย่างนั้น เราคิดแล้วมีความสุขอย่างนี้.. นี่มันเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ !

เพราะเราทำบุญกุศล เราถึงเกิดมาเป็นมนุษย์.. มนุษย์สมบัตินะ เราต้องมีค่า ควรแก่การเป็นมนุษย์ มันถึงมาเกิดเป็นเราที่นั่งกันอยู่ที่นี่ ! ถ้ามันมีค่าไม่ควรแก่มนุษย์นะ มันก็ไปตกในวาระของเขา... ค่าของความเป็นมนุษย์นะ คือมนุษย์สมบัติ !

ถ้าค่าของความเป็นมนุษย์ นี่คือการสร้างกุศลมามากค่าของมนุษย์ถึงเกิดมาเป็นเรา เพราะค่าของความเป็นมนุษย์มันถึงมีธาตุ ๔ และขันธ ๕ ถ้าค่าของมนุษย์มันมี สัญชาตญาณของมัน สัตว์มันก็มีสัญชาตญาณของมัน มันมีภาษาของมัน มันมีความรู้สึกของมัน สัตว์ทุกชนิดมันมีของมัน สัตว์นี่นะ ! ในวิภูษะ... กวฬิงกวราหาคืออาหารเป็น คำข้าว อาหารมนุษย์นี่แหละ.. วิญญาณาหารคืออาหารของเทวดา.. ผัสสาหารคืออาหารของพรหม..

คนเกิดมานี้ในภพใดชาติใด กินอาหารอย่างไร อยู่อย่างไร นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าใจหมดเลย เห็นหมดเลย ฉะนั้นเราเกิดมานี้เห็นใหม่ วิญญาณาหารอาหารนี่คืออาหารของเทวดา.. แต่เพราะเราเป็นมนุษย์ มนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ ๕ มันมีความรู้สึกความนึกคิด เห็นใหม่ มันมีความรู้สึกกว่านี่เป็นอาหารของใจ วิญญาณาหารนี้ เทวดาเขากินทิพย์ เขาแบบว่านึกเอา เขามีสุขเป็นทิพย์ของเขา

แต่เวลาของเราเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ เราต้องอาหารเป็น กวฬิงกวราหาคืออาหารเป็นคำข้าว แต่เวลาถ้าจิตเราสงบขึ้นมา เราเห็นความรู้สึกของเราเรามีความคิดของเรา นั่นแหละ.. นั่นแหละมรรค !

มรรคคืออะไร มรรคคือเลี้ยงชีพชอบ ! ความเลี้ยงชีพชอบ คือเลี้ยงชีพด้วยร่างกาย เลี้ยงชีพด้วยจิตใจ เลี้ยงชีพด้วยอะไร เห็นใหม่ เวลาบ้านข้างเรือนเคียง เราก็ต้องการให้เขาดีกับเรา เราอยากให้เป็นคนดีเราจะได้ดีด้วย... เวลาถ้าความคิดเราดี นี่สิ่งที่เป็นอาหาร สิ่งที่ได้ใจที่สุด สิ่งที่เป็นสภาวะแวดล้อมของเรา คิดดีคิดชั่วของเรา

นี่ใจพุทธศาสนาสอนที่นี่ ! สอนในหัวใจของเราละ “อตุตา หิ อตุตโน นาโถ.. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน.. ตนเอาจิตของเราไว้ในอำนาจของตน ตนเอาไว้ นะ ถ้าเรารักษาของเราได้ ใครจะมีประโยชน์อะไร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดานะ วางธรรมและวินัยไว้ให้เรากราบเคารพบูชา แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ครูบาอาจารย์ก็เป็นคนชี้แนวทาง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธบอก “เราเป็นแค่ผู้ชี้ทางเท่านั้น เธอต้องปฏิบัติเอา”

ที่นี้เราปฏิบัติเอา เห็นใหม่ การปฏิบัติเอา.. นี้อาหารเราก็กินของเราเอง ความดีเราก็กินแสวงหาของเราเอง ความชั่วเราก็กินแสวงหาของเราเอง ความถูกต้องดีงามเราก็กินแสวงหาของเราเอง ความผิดพลาด.. ความผิดพลาดเราก็กินแสวงหาของเราเอง แต่เราไม่รู้.. เพราะเรารู้และไม่รู้นี้แหละมันสำคัญมาก ! เพราะความไม่รู้ใช่ไหม.. เราเข้าใจว่าดี เราเข้าใจว่าถูกต้อง เราเข้าใจว่าดีงาม แล้วเราทำเต็มที่ของเราไปเลย แต่มันไม่เป็นความจริง เห็นใหม่

“มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด”

ดูสิเวลาเราทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำ เราทำงานนี้ เขาว่าพระไม่ทำอะไรเลย.. คุณสิบวชแล้วก็ไม่ทำอะไรเลย.. เรานี้เป็นฆราวาส ต้องทำมาหากิน ทุกข์ยากเดือดร้อนไปหมดเลย.. เวลาพระเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนา นี้อะไรของพระ ! งานของพระคือนั่งนิ่งๆ แล้วเอาความรู้สึกไว้ในใจให้ได้ !

งานที่การกระทำนะ งานของเราคืออาบเหงื่อต่างน้ำ เราก็กินของเรา เห็นใหม่ แล้วงานของพระ งานของพระมีงานหยาบ งานละเอียด แล้วพองานละเอียดขึ้นมา นี้อะไรความคิดหยาบๆ ชั้นอย่างหยาบ.. ชั้นอย่างกลาง.. ชั้นอย่างละเอียด.. แล้วพลังงานไม่ใช่ชั้น ตัวพลังงานไม่ใช่ความคิด

“จิตเดิมแท้นี้ส่องใส.. จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส”

“จิตเดิมแท้นี้ส่องใส.. จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส !”

แม้แต่ส่องใสนั้นก็คืออวิชชา ! ความเป็นอวิชชาของมัน เห็นใหม่

งานหยาบ.. งานละเอียดนี้เพราะมันมีการกระทำ เพราะได้ฟังธรรมอย่างนี้ เพราะเราได้เตือนสติเรา เราทำงานของเรา ดูสิทางโลกเขาทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำ นี้อะไรกรรมกร แต่ผู้บริหารจัดการนี้ใช้แรงงานสมอง.. แรงงานสมองนี้พวกผู้บริหารจัดการ เขาได้ค่าตอบแทนมาก แล้วถ้าเราปฏิบัติละ...

นี้อาบเหงื่อต่างน้ำทำมาหากิน ฆราวาสเขาทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำของเขา ใ้อะไรนั่งนิ่งๆ... นั่งนิ่งๆ แต่เอาความคิด ! เอาความคิดของเราให้อยู่ให้ได้ นี้อะไรเป็นงานที่ละเอียด พอเป็นงานที่ละเอียดขึ้นไป สิ่งทีละเอียดเห็นใหม่ เวลาถ้าใครยังไม่นั่งสมาธิ

ภาวนา ยังไม่รู้ว่างานละเอียดมันอี๊ดอ๊ดแคไหน เวลาจิตใจมันฟุ้งซ่าน เวลาจิตใจมันไม่อยู่กับเราเห็นไหม ให้นั่งแล้วบังคับมันไว้

เวลาหลวงปู่เจี๊ยะท่านพูดอย่างนี้นะ เวลาท่านภาวนาของท่าน ท่านถือเนตซ์ซิกของท่าน แล้วท่านอธิษฐานเลย “วันนี้ต้องไม่ลูก.. ถ้าพระอาทิตย์ไม่ขึ้น ถ้าอรุณไม่ขึ้น ยังไม่ลูกจากที่นั่ง.. ถ้ามันลุกขึ้นไปขอให้มันฟ้าผ่าตาย ขอให้ธรรมมันสงบ” นี่ไงท่านคิดขนาดนั้นนะ

ถ้าตัวเองทำไม่ได้ให้ฟ้าผ่า.. อันนี้คือสัจจะนะ ! ที่นี้คำว่าสัจจะ คือเราพูดกับตัวเอง เวลาเราพูดถึงคือเราตั้งสัจจะ เราพูดกับตัวเอง เราสัญญากับตัวเอง เวลาเราสัญญากับคนอื่น เราต้องการให้คนอื่นถูกต้องให้ทำตามสัญญานั้น แต่เวลาเราสัญญากับตัวเองนี่เรารู้สึกทุกทีเลย เราไม่จริงจังกับเราเลย เราสัญญากับตัวเอง แล้วเราก็รักษาสัญญากับตัวเองไม่ได้ เห็นไหม

หลวงปู่เจี๊ยะท่านถึงได้ตั้งกติกากของท่าน ว่าถ้าลูกต้องให้เป็นอย่างนั้นๆ แต่ท่านก็ทำได้ ท่านทำของท่านได้ เพียงแต่ว่าท่านตั้งของท่านอย่างนั้น แล้วท่านมาเล่าให้เราฟังใช้ไหม เราที่ว่ามันเกินไปๆ มันเกินไปเพราะเราไม่กล้าสัญญากับตัวเองขนาดนั้น เพราะเรารู้ว่าเราอ่อนแอใจ แต่ท่านเข้มแข็ง ท่านกล้าสัญญากับตัวท่านขนาดนั้น แล้วท่านทำตามสัญญานั้น

นี่คือสัญญาที่ทำไว้นะ ! แล้วผลละ... ผลของมันเวลาปฏิบัติแล้วมันได้ผลหรือไม่ ได้ผล จิตมันลงหรือไม่ลงนะ ปัญญามันเกิดหรือไม่เกิด นั่นอีกกรณีหนึ่งนะ เราทำสัญญาครบขบวนการนั้นแล้ว ผลตอบสนองคือทำแล้วมันได้ผลขึ้นมาหรือไม่ได้ผลขึ้นมา นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง !

เราปฏิบัติก็เหมือนกัน เราตั้งใจทำบุญกุศลของเรา เห็นไหม เราทำเพื่อเรา ! เราทำเพื่อเรา บ้านข้างเรือนเคียงเขาจะเป็นอย่างไร มันก็เป็นเวรกรรมของเขา เพราะมันเป็นเวรเป็นกรรมของเรา เราถึงมาเจอบ้านข้างเรือนเคียงแบบนี้

ความคิด... เวลาความคิดกับเราก็คือบ้านข้างเรือนเคียงของใจ ถ้ามันคิดผิดพลาด เพราะความไม่เข้าใจ เพราะความไม่รู้ของเขา เราทำบุญกุศลของเรา ให้มันมีสติมีปัญญา

เวลาคนมีจุดยืน คนมีปฏิภาณไหวพริบ เห็นใหม่ โลกเขาจะหลอกลวงเราไปไม่ได้ เวลาเป็นเหยื่อของโลก โลกเขาหลอกลวงอย่างไร เราก็เชื่อเขาไป.. เชื่อเขาไป

แต่ถ้าเรามีสติปัญญานี้เราไตร่ตรองก่อน ที่เขาพูดนี้มันจริงหรือไม่จริง ถ้าของเขาดี ของเขาเป็นประโยชน์ เขาก็แสวงหาของเขาก่อน ไม่ถึงเราหรอก.. แต่ถ้าของถึงเรานี้ มันจะดีจริงหรือไม่จริง มันอยู่ที่วาสนาของเราว่ามันจะเป็นจริงตามนั้นหรือไม่

ความคิด ! ความคิดที่เกิดจากเรา มันคิดขึ้นมาแล้วนี่ มันเป็นความจริงตามที่เราคิดหรือไม่ ถ้ามันเป็นความคิด ทำไมคิดซ้ำคิดซากอย่างนั้น แล้วความคิดซ้ำคิดซากอย่างนี้ เดียวก็คิดดี เดียวก็คิดชั่ว มันเป็นเพราะเหตุใด มันมีพลังงานอย่างไร มันมีสิ่งใด มีสติยับยั้งอย่างไร มันมีวิฤติภาวะอย่างไร

นี่พอเรามีสติยับยั้ง ย้ำคิดย้ำทำ แล้วก็พยายามพิจารณาใคร่ครวญของเรา มันจะรู้ มันจะเห็นว่าความคิดอย่างนี้ไม่ถูกต้อง.. ความคิดอย่างนี้ไม่ถูกต้อง มันแยกแยะของมันไปเรื่อยๆ มันจะคัดเลือกของมันไป เห็นใหม่ จิตเรานี้แหละ มันจะคัดเลือกความคิดของเราไป

ความคิดอย่างนี้ เราเคยคิดอย่างนี้แล้ว ทำตามมันอย่างนี้แล้ว มันให้ผลตอบแทน มันถึงมีความเสียหาย... ความคิดอย่างนี้ เวลาเราทำแล้วทำไม่ได้ เพราะความคิดสิ่งที่เป็นดี แล้วเราทำตามความคิดนี้ไม่ได้.. เราทำตามความคิดนี้ไม่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่มีสติ เราไม่มีปัญญา เราไม่มีขันติ เราไม่มีความอดทน เราไม่มีการกระทำเห็นใหม่

นั่งานละเอียดไปเรื่อยๆ งานละเอียดไปเรื่อยๆ มันจะแยกแยะของมันไป นี่ปัญญาอบรมสมาธิใจ !

“ภิกษุทั้งหลาย.. เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด”

สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง.. เราคิด เราแยกเราแยะ เราใคร่ครวญของเราเห็นใหม่ นี่มันจะพัฒนาของมันเอง !

ถ้าจิตมันพัฒนาของมันเองอัตโนมัติจะไม่มีอะไรเลย แต่นี่คำว่าพัฒนาของมันเอง คือมันแยกมันแยะแล้ว พอมันแยกแยะแล้ว เราเห็นความคิดอย่างนี้มันผิดพลาดบ่อยครั้ง

เช้า... บ่อยครั้งเช้า มันจะเอียงขึ้นใหม่ มันจะพัฒนาขึ้นใหม่ เรารู้อะไรถึงนี้ผิดแล้วเราจะวางใหม่

แต่เพราะเราไม่รู้ว่ามันผิด เราคิดว่าเราถูก เราเคยทำแล้ว แล้วครั้งนี้ทำแล้วมันไม่ได้ตั้งใจ เราจะทำซ้ำอีก.. ซ้ำอีก มันก็ยิ่งผิดมากขึ้นๆ แต่ถ้าเราคิดว่าทำแล้วมันไม่ได้ประโยชน์ ทำแล้วมันไม่เป็นความจริง ความคิดเราถูกต้องแล้วหรือ ถ้าความคิดเราถูกต้อง เราเห็นมันเป็นความผิดพลาดที่ความคิด ถ้าผิดพลาดที่ความคิด แล้วความคิดมันพัฒนาขึ้นใหม่

สิ่งนี้ที่มันพัฒนาขึ้นเพราะมันมีการกระทำ พัฒนาขึ้นเพราะมันแยกแยะของมัน มันเห็นถูกเห็นผิดของมัน นี่มันพัฒนาของมัน มันทำของมันขึ้นมา เห็นใหม่ พอมันทำขึ้นมา นี่ปัจเจกตั้ง !

เวลาหลวงตาท่านพูดไปว่า “กุสลา ชัมมา อุกุสลา ชัมมา นีอย่าพามาหาเรานะ.. เราเป็นสิ่งใดไม่ต้อง กุสลา ชัมมา อุกุสลา ชัมมา” นี่ในอิทธิกรรมเวลาเขาพูดไป เขาพูดสอนเรา

กุสลา ชัมมา คือทำคุณงามความดี ! อุกุสลา ชัมมา คือความชั่ว !

ความคิดที่มันคิด นี่กุสลา ชัมมา อุกุสลา ชัมมา ความคิดดีเป็นกุสลา ชัมมา คือความคิดดี พัฒนาดี นี่เป็นคุณงามความดี.. ใจคิดชั่วนี่อุกุสลา.. คือมันคิดแต่ผิดพลาด..

นี่ใจมันเป็นที่นี่ ! กุสลา.. อุกุสลา.. มันเป็นที่ความคิดที่จิตมันเสวย จิตมันคิดมันเสวยอารมณ์ มันไม่มีสติไม่มีปัญญา แล้วไม่ได้แยกแยะมัน เพราะเราไม่แยกแยะ เราไม่มีสติ นี่ใจวุฒิกภาวะ เห็นใหม่ จิตเวลามันพัฒนา มันพัฒนาอย่างนี้ มันมีปฏิภาณไหวพริบอย่างนี้ มันพัฒนาขึ้นมาอย่างนี้ มันเป็นคนคืออย่างนี้ขึ้นมา นี่มันพัฒนาขึ้นมา.. แล้วใครสอนใคร ! นี่ใจ จิตแก้จิต.. จิตสอนจิต..

นี่ปัจเจกตั้ง ! นี่มรรคญาณมันเกิดที่นี่ มันเกิดจากความรู้สึก เกิดจากนึกคิด มันแยกแยะของมัน มันพัฒนาของมัน แล้วมันอบอุ่นของมัน เพราะมันรู้ของมันเอง

มันอบอุ่นนะ ! เวลาใครฟังครูบาอาจารย์เทศน์แล้วว่า “โอ๊ย.. เหมือนเลย ! ไข่เลย !” แต่ถ้าใครฟังเวลาครูบาอาจารย์เทศน์แล้วนี่ “ไปไหนมา.. สามวาสองศอก” อันนั้นผิดเลย เห็นไหม เราถูกเลย เพราะเรารู้ของเรา ถ้าเรามีวุฒิภาวะนี้เรามองสังคมออก เรามองความรู้สึกของคนออก

“ใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง” ใจเหมือนใจ เพียงแต่หยาบละเอียดต่างกันเท่านั้นเอง แต่ใจเหมือนใจ ใจคือความคิดเหมือนกัน มันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากทุกคน คนเกิดมามันมีอวิชชาครอบงำมาทั้งนั้น แต่คนคิดคนชั่ว หรือคนพิจารณาอย่างไร ถ้าเราแก้ไขนี้เราแก้ไขของเราได้ ถ้าเราแก้ไขตรงนี้ เห็นไหม

โปรแกรมนี้เราเปลี่ยนเลย คอมพิวเตอร์ถ้ามันเสีย มันเสียที่โปรแกรม โปรแกรมอย่างไรก็แล้วแต่ คุณภาพมันมีเท่านั้น แล้วเราเปลี่ยนที่โปรแกรมเลย ! เปลี่ยนที่ความคิดเลย ! เปลี่ยนที่หัวใจเราเลย ! เราจะดีขึ้นมาแค่ไหน เราจะพัฒนาขึ้นมาแค่ไหน เพื่อประโยชน์กับเราละ

นี่ทำบุญกุศล ! เราทำบุญกุศล เราต้องการให้บ้านข้างเรือนเคียง ต้องการสังคมให้สังคมร่วมเย็นเป็นสุข แล้วเราจะร่วมเย็นเป็นสุขไปด้วย..

แต่ถ้าบ้านข้างเรือนเคียงนี้มันเป็นสิ่งเราแก้ไขเขาไม่ได้ เราก็ต้องแก้ไขที่ตัวเรา ความคิดความรู้สึกของเรา เราพัฒนาของเราขึ้นมา ใจของเราพัฒนาขึ้นมา เพื่อประโยชน์กับเราละ ! แล้วเวลาพิจารณาไป ถึงที่สุดแล้วมันแก้กิเลสของมันไป เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป สิ้นสุดแห่งทุกข์ได้แน่ เรามีความสามารถทำได้

ของสกปรกมันสามารถรักษาให้สะอาดได้ จิตที่มันเกิดมากับอวิชชา สามารถทำให้มันสิ้นจากอวิชชาได้ อวิชชาที่มันสำรอกคายออกได้จากดวงจิต.. พระไตรปิฎกเป็นแผนที่ เป็นเครื่องดำเนิน จี๋เข้ามาสู่ที่หัวใจของทุกๆ คน แล้วหัวใจของเรา เราแก้ไขที่นี้ ทำที่นี้ จบที่นี้ แล้วเราจะได้ผลที่นี้ ! เอวัง